

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Manisa İli Gördes İlçesi sınırlarında bulunan nikel madeninde yürütülen "Gördes Nikel Kobalt Yatırım Projesi"nin, Akhisar ile Gördes İlçelerinin belde ve köylerinde kısa ve uzun dönemde yaratabileceği çevresel sorunların yerinde incelenmesi; bahse konu projenin "çevre hakkı, sürdürülebilir gelişme, planlı ve yaşanabilir çevre" ilkeleri ile "bölgesel istihdam" sorunu açısından değerlendirilmesi; nikel kobalt rezervlerinden açık ocak tekniğiyle elde edilmesi öngörülen cevher çıkarma çalışmalarında kullanılacak "yüksek basınçta asit liçi" yönteminin çevresel etkilerinin jeolojik, topografik, ekonomik yönleriyle ortaya konması; insan ve doğa unsurunu merkeze alan bir enerji politikasının bölgesel etkilerinin 10 uncu Kalkınma Planının çevresel hedefleri bağlamında incelenmesi; gelecek kuşakların sağlıklı ve planlı bir çevrede yaşama hakkının uluslararası sözleşmeler ve anayasalar ilkelerle ayrıntılı biçimde tartışılarak kapsamlı çözümler üretilmesi amacıyla, Anayasa'nın 98inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105inci maddeleri kapsamında, Meclis Araştırması açılması konusunda gereğini arz ederiz.

Albertin Yücel
izmir

M. SERDAR SORDAN
Göçakale m.

Mehmet Hilal Kaplan
Kocaeli m.

Mevlüt Duda
Hatay m.

Ali Serindag
Gaziantep m.

İbrahim DEMİRÖZ
Bursa m.

Holycan
Holycan

İsmail
İsmail

Sarpin Tarkulhan
İstanbul m.

Celal Sinir
İst. Mill.

Hesur Akar
HATAY

HANDAR AKAR
KOCAELİ m.

Sakine ÖZ
Manisa Milletvekili

İsmail Örkas
İstanbul m.

Gürkut ACAR
Antalya m.

Mehmet S. Kesimoğlu
KIRIKKALE m.

Ali Sarıbaş
Göçakale m.

[illegible]

GEREKÇE

Manisa İli Gördes İlçesi sınırlarında bulunan nikel madeni, “Meta Madencilik Ltd. Şti.” adlı firma tarafından 2003 yılında işletilmeye başlanmış, maden işletmesinde üretime başlanan tarihten bugüne dek açılan iki maden ocağından 230 bin ton nikel cevheri çıkarılmış, çıkarılan cevherin yaklaşık 150 bin tonu ihraç edilmiş, madenin 2008 yılından itibaren ihracat faaliyetlerine son verilerek, yaklaşık 80 bin tonluk nikel cevheri yeni kurulacak tesisin deneme üretimi için stoklanmıştır.

“Meta Madencilik Ltd. Şti.” adlı firma, Zorlu Grubu’nun katılımı ile “Meta Nikel Kobalt Madencilik Sanayi ve Tic. A.Ş.” adıyla faaliyetini sürdürmektedir. Bahse konu şirket, 2011 yılında fizibilite çalışmalarını tamamladığı Gördes Nikel Kobalt Yatırım Projesi’ni yürürlüğe koyma kararı almış ve nikel ile kobalt uç ürünlerinin üretimine geçilmesi için gereken, kanımızca çevre ve insan sağlığı açısından tartışmalı ve çelişkili bilgiler içeren Çevre Etki Değerlendirme Raporu’nu (ÇED), TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığından almıştır.

Bahse konu ÇED raporu, konuyu farklı boyutlarıyla araştıran yerel düzeydeki çalışmalarla birlikte incelendiğinde; 216 km²’lik ruhsat alanına sahip projenin, Akhisar İlçesine bağlı Dağdere Beldesi ve Hanpaşa Köyü, Gördes İlçesine bağlı Çiçekli Beldesi ile Kalemoglu, Fundacık, Kabakoz ve Dutluca Köylerinin bulunduğu yaklaşık 1615 hanede 8 binin üzerinde yurttaşımızı doğrudan etkileyeceği görülmekte, yüksek basınçta asit liçi yönteminin çevreye verebileceği zararlar, bölge halkı ve sivil toplum örgütleri tarafından sıklıkla eleştirilmektedir.

Gördes Nikel Kobalt Projesi Nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu’nun (ÇED) ayrıntılarına bakıldığında; 25 yıllık zaman dilimini kapsayacak cevher çıkarma çalışmalarının, nikel kobalt rezervlerinden açık ocak tekniğiyle elde edileceği ve “yüksek basınçta asit liçi” yöntemiyle işleneceği anlaşılmaktadır. Bu yöntemle, ocaklardan çıkarılan cevher, 600 m³ hacimli bir “otoklav” kazan içinde sülfirik asit ve diğer kimyasallarla birlikte 270 °C’ye kadar ısıtılarak çöktürülecektir. Asitli atıklar kireç taşı ile karıştırılarak nötrale edilecek ve yüzde 35 katı madde içeren karışım bu yöntemle hazırlanarak 800 dönümlük Atık Depolama Tesisine’ne pompalanacaktır. Sonuçta, doğadan çıkarılan malzemenin sadece yüzde 0,36’sı işe yarayacak; yüzde 99,64’ü ise doğaya zarar verecektir. Çevresel etkinlikleriyle toplumsal ve siyasal farkındalık yaratmak adına çalışmalar yürüten oluşumların açıklamalarına göre; atık depolama tesisine ayda 124.560 ton, haftada 29.064 ton, günde 4 bin ton katı atık gelmesi, proje bitimindeki toplam katı atık miktarının ise 37.2 milyon ton olması beklenmektedir.

Yaklaşık verilerle; bahse konu arazinin yüzde 50’lik bölümü tarım, yüzde 36’lık kısmı orman, yüzde 14’ü fundalık ve mera olarak ayrılmıştır. Engebe düzeyi 600-1300 m. arasında değişen arazideki mevcut 11 endemik bitki türünden 3’ü bölgesel, 8’i ise Türkiye geneli için endemik özellik taşımaktadır. Proje kapsamında yılda 10 bin ton metalik nikel ve 800 ton kobalt tuzu üretilmesi öngörülmektedir.

Proje; 3918 hektar (ha) alanda, ekonomik açıdan cevher taşımayan ve “pasa” olarak adlandırılan 27.3 milyon m³ hacmindeki kaya kütlelerinin kazınarak depolanmasını, ardından açılacak ocaklardan çıkarılacak 31.3 milyon ton cevherin işlenmesini ifade etmektedir. Proje için 225 milyon dolarlık yatırım öngörülmüş, yıllık işletme gideri 96 milyon Amerikan Doları (USD), yıllık geliri ise 191 milyon Amerikan Doları (USD) olarak tahmin edilmiştir. İşletmenin, 25 yıllık işletme süresi sona erdiğinde, yaklaşık 250 bin ton nikel ve 20 bin ton kobalt tuzu üretmesi; toplam gelirinin 4.5 milyar Amerikan Doları (USD), net kârının ise 2.1 milyar Amerikan Doları (USD) olması; işletme inşaatı süresince 500, işletmenin hizmet verdiği dönemde ise 300 işçi çalıştırması hedeflenmiştir.

Üretim aşamalarında 37.7 milyon m³ taş ve toprak ile 31.3 milyon ton cevher, 2.4 milyon m³ üst toprak kazılıp farklı yerlere taşınacak, kireç taşı ocaklarından yaklaşık 8 milyon ton malzeme çıkarılacaktır. Tesis inşaatları, yol ve gölet yapımlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, 100 milyon tona yaklaşan miktarda materyal yer değiştirecek, yer şekillerinde büyük çaplı bozulmalar görülecek, bu bozulmaların geri dönüşümü olmayacaktır. Kazı ve dolgu çalışmaları sonucunda erozyon oluşumu olasılığı artacaktır.

Bölgenin deprem riski taşıyan yönü de dikkate alındığında; topraklık ve kayalık alanlarda şirketler eliyle yaratılan dönüşümlerin, gerek madenin çıkarıldığı alanda, gerekse toprak ve kayanın parçalanarak taşındığı kısımlarda jeolojik ve topografik açıdan yaratabileceği sonuçlar düşündürücüdür. Bu durum, toprak kaybına, yüzey sularının ve toprağın kirlenmesine yol açabilecek, yeşil örtünün tamamen ortadan kalkması sonucunda, bölgenin tamamına egemen olacak boz renkli bir görüntü kirliliğini oluşturabilecektir.

Nikel üretimi için kazılacak, bir yerden başka bir yere taşınacak toprak ve kaya parçaları sonucunda, bölgedeki “ekosistem” neredeyse tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Havaya salınacak asit, gaz ve diğer ağır metaller, hava kirliliğinin artışına neden olacaktır. Maden işletmeciliği sürecinde, belirtilen bölgede ağaçlar kesilecek, üst tarım toprağı kaldırılacağı için bitki örtüsü yok olacak, tarımsal arazi yitirileceği gibi, toprak üzerindeki canlı ve cansız yaşama alanı “habitat” da yok edilecektir.

Maden işletmesi sürecinde yaşanabilecek sorunlara, bölge halkına sağlayacağı olası istihdam katkısı ile sağlıklı, yaşanabilir, sürdürülebilir, planlı bir çevresel gelişim arasında gözetilecek denge üzerinden yaklaşılmalıdır. Kısa süreliğine ve sağlık koşulları son derece tartışmalı bir işletmede sağlanacak istihdam, anayasamızda güvence altına alınmış çevre, yaşam ve çalışma hakkına aykırı faaliyetlere -hiçbir koşulda- tercih edilemez.

Sorun, yalnızca Gördes ve Akhisar İlçelerine bağlı beldelerin, köylerin sakinlerini ve doğal yapısını ilgilendirmemekte, Gördes Barajı üzerinden İzmir İli halkını da etkilemektedir. İzmir’e yılda 60 milyon m³ dolayında içme suyu sağlayacak Gördes Barajı ve Çağlayan, Düvertepe ve Başlamış Barajlarının su toplama havzaları, nikel madeni üretim tesislerinin bulunduğu alanda olup, bölgede yaşanacak hava, su, toprak vb. kirliliği, İzmir’e ulaşacak içme suyunun kalitesini doğrudan etkileyecektir.

Anayasal ilke ve kurallar ile uluslararası sözleşmeler, devletlere çevresel açıdan gün geçtikçe daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Gelişmiş ülkeler, çevre hakkının yaşama geçirilmesi yönünde somut adımlar atmayı “öncelikli işler” listesine almakta, “sürdürülebilir ve planlı kalkınma” odaklı yaklaşımlar, devletlerin gelişme modelleri içinde daha fazla önem kazanmaktadır. Enerji güvenliği ve verimliliğini doğayla uyumlu ve alternatif enerji politikaları üzerinden kurabilen devletler, çevre hakkını kalkınma düşüncesiyle uyumlu hale getirmiş sayılmaktadır.

Ülkemizde son dönemde değer yargılarının önemli bir kısmının çevre duyarlılığı üzerinden geliştiği anımsanırsa; TBMM’nin yurttaşlarımızın çevresel duyarlılığıyla paralel bir yasama faaliyeti geliştirmesinde, doğaya ve insana aykırı faaliyetlerde bulunacağı bölge halkı ve araştırmacılar tarafından ifade edilen nikel madeninin çalışma biçimini, aldığı idari izinleri, bu madenin insana ve doğaya verebileceği zararları ve çözüm yollarını bir araştırma önergesi yoluyla ortaya koymasında fayda vardır.

Bu içerikteki bir yasama faaliyeti, 10 uncu Kalkınma Planının (2014-2018) ana hedeflerinden birisi olarak açıklanan “sürdürülebilir gelişme” ve “yaşanabilir çevre” ilkelerinin uygulama alanı bulması noktasında önemli bir adım anlamına gelecektir.

ÖZET GEREKÇE

Manisa İli Gördes İlçesi sınırlarında bulunan nikel madeni, “Meta Madencilik Ltd. Şti.” adlı firma tarafından 2003 yılında işletilmeye başlanmıştır. Maden, Zorlu Grubu’nun katılımı ile “Meta Nikel Kobalt Madencilik Sanayi ve Tic. A.Ş.” adıyla faaliyetini sürdürmektedir.

Bahse konu şirket, 2011 yılında fizibilite çalışmalarını tamamladığı Gördes Nikel Kobalt Yatırım Projesi’ni yürürlüğe koyma kararı almış ve nikel ile kobalt uç ürünlerinin üretimine geçilmesi için gereken, kanımızca çevre ve insan sağlığı açısından tartışmalı ve çelişkili bilgiler içeren Çevre Etki Değerlendirme Raporu’nu, TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığından almıştır.

25 yıl sürecek cevher çıkarma projesi, nikel kobalt rezervlerinden açık ocak tekniğiyle elde edilecek ve “yüksek basınçta asit liçi” yöntemiyle işlenecek, Akhisar ve Gördes İlçelerimize bağlı belde ve köylerdeki yurttaşlarımızın yaşamını doğrudan etkileyecektir. Sonuçta, doğadan çıkarılan malzemenin sadece yüzde 0,36’sı işe yarayacak; yüzde 99,64’ü ise doğaya zarar verecektir.

Proje yoluyla, 100 milyon tona yaklaşan miktarda materyal yer değiştirecek, yer şekillerinde büyük çaplı bozulmalar görülecek, bu bozulmaların geri dönüşümü olmayacaktır. Kazı ve dolgu çalışmaları sonucunda erozyon oluşumu olasıyla artacaktır.

Bölgenin deprem riski taşıyan yönü dikkate alındığında; topraklık ve kayalık alanlarda şirketler eliyle yaratılan dönüşümler, toprak kaybına, yüzey sularının ve toprağın kirlenmesine yol açabilecek, yeşil örtünün tamamen ortadan kalkmasına neden olabilecektir.

Nikel üretimi için kazılacak ve taşınacak toprak ve kaya parçaları sonucunda, bölgedeki “ekosistem” neredeyse tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Havaya salınacak asit, gaz ve diğer ağır metaller, hava kirliliğinin artışına neden olacaktır. Maden işletmeciliği sürecinde, belirtilen bölgede ağaçlar kesilecek, üst tarım toprağı kaldırılacağı için bitki örtüsü yok olacak, tarımsal arazi yitirileceği gibi, toprak üzerindeki canlı ve cansız yaşama alanı “habitat” da yok edilecektir.

Anayasal ilke ve kurallar ile uluslararası sözleşmeler, devletlere çevresel açıdan gün geçtikçe daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Enerji güvenliği ve verimliliğini doğayla uyumlu ve alternatif enerji politikaları üzerinden kurabilen devletler, çevre hakkını kalkınma düşüncesiyle uyumlu hale getirmiş sayılmaktadır.

Ülkemizde son dönemde değer yargılarının önemli bir kısmının çevre duyarlılığı üzerinden geliştiği anımsanırsa; TBMM’nin yurttaşlarımızın çevresel duyarlılığıyla paralel bir yasama faaliyeti geliştirmesinde, doğaya ve insana aykırı faaliyetlerde bulunacağı bölge halkı ve araştırmacılar tarafından ifade edilen nikel madeninin çalışma biçimini, aldığı idari izinleri, bu madenin insana ve doğaya verebileceği zararları ve çözüm yollarını bir araştırma önergesi yoluyla ortaya koymasında fayda vardır.

